REPERTORIUM VAN TIJDSCHRIFTLITERATUUR OP HET GEBIED VAN ACCOUNTANCY EN BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

Samengesteld door de Stichting voor Economisch Onderzoek der Universiteit van Amsterdam, redactie: Mevr. Dra E. Hijmans

A. ACCOUNTANCY

III. LEER VAN DE INRICHTING

Vereenvoudiging in de moderne bedrijfsadministratie door toepassing van wetenschappelijke tarieven

S t a l l a e r t, Dr A. L. S. P. — Schrijver wil de uitkomsten der organisatieleer op het gebied van de tarifering op wetenschappelijke grondslag toegepast zien op de administratie der bedrijfshuishouding. Hij meent dat het bij goede tarieven niet langer noodzakelijk is, de werkelijk gebruikte tijden per bewerking en artikel te administreren en te vergelijken met de standaard-(tarief) tijden. Men kan dan voorcalculeren per artikel met een standaardkostprijs-tarief. Nacalculatie daarentegen dient dan plaats te vinden per kostenplaats, zodanig dat alle afwijkingen van de standaardkostprijs afdelings- of kostenplaatsgewijs worden uitgeworpen. De oorzaken van deze afwijkingen worden dan nagegaan, maar correctie op de voorcalculatie vindt slechts in uitzonderingsgevallen plaats.

Het tijdschrijven per bewerking komt dan te vervallen, hetgeen een grote besparing betekent. Wel moeten de aanwezige uren door tijdschrijven worden vastgelegd, evenals de indirecte uren.

Ook de nacalculatie kan vervallen, terwijl de boekhouding ook verder vereenvoudigd kan worden.

Schrijver wijst erop, dat juiste toepassing van zijn gedachten vrij veel organisatorisch inzicht en ervaring vereist en niet overal mogelijk is.

A III - 3 *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde, December 1952*
E 757.1

LEER VAN DE CONTROLE

Modern Auditing Techniques

D e n i s, F r a n k T. C. A. — De techniek van de accountantscontrôle is niet zoveel veranderd, maar wel is het accent verplaatst. De functie van de accountant als vertrouwensman van aandeelhouders en publiek wint nog steeds aan belang.

Met de groei van de bedrijfshuishoudingen komen echter andere vraagstukken op de voorgrond bij het accountantsonderzoek dan vroeger. In het centrum van de belangstelling staan tegenwoordig het onderzoek t.a.v. de voorraden en de debiteuren, en vooral het peilen van de betrouwbaarheid van de interne controle.

Een vergelijking van de regels die voor het accountantsberoep gelden in verschillende landen leert, dat het moeilijk is, algemeen en nauwkeurig aan te geven aan welke eisen onderzoek, rapport en verklaring moeten voldoen. Ook t.a.v. de werkwijze dient de accountant met behulp van het gezonde verstand en de ervaring van geval tot geval een richtlijn uit te stippelen. Het Amerikaanse Institute heeft algemene richtlijnen gegeven, die aan een bespreking worden onderworpen. Deze blijven uiteraard op de meeste punten nog vrij vaag.

Een accountantsonderzoek behoort zorgvuldig te worden voorbereid en „gepland", terwijl ook een voorcalculatie van de kosten dient vooraf te gaan.

De inhoud van de verklaring neemt in verschillende landen toe; o.m. in de Verenigde Staten, waar men bijvoorbeeld meedeelt, „dat men géén gedetailleerd onderzoek van de boekingen heeft verricht". Hier is ook voorgeschreven dat de accountant moet nagaan

en meedelen, of de bedrijfshuishouding de boekhouding op dezelfde wijze heeft gevoerd als in voorgaande jaren.

Tot slot wordt geconstateerd dat de procedure ten aanzien van het onderzoek m.b.t. de voorraden in verschillende landen sterk uiteenloopt. Zo moet in de Verenigde Staten de accountant „zo mogelijk en redelijk" bij de inventarisatie tegenwoordig zijn; in Canada wordt dit „wenselijk" geacht, en in Engeland is hierover niets voorgeschreven.

A IV - 3 *The Canadian Chartered Accountant, December 1952*
E 741.23

B. BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

a. ALGEMENE BEDRIJFSHUISHOUDKUNDE

IV. LEER VAN DE KOSTPRIJS EN DE PRIJSVORMING

Welke betekenis heeft de vervangingswaardetheorie voor de overheidsadministratie?

S c h o u t e n, Dr D. B. J. — Schrijver is tegenstander van de toepassing van de vervangingswaardeleer bij de overheidsadministratie. Hij stelt zich op het standpunt, dat bij de vóórcalculatie de vervangingswaarde een overbodig begrip is, aangezien het dan gaat om de te maken méérkosten tegenover de te verkrijgen mééropbrengsten.

Bij de onderneming is nacalculatie nodig, omdat zij moet vaststellen welk inkomen voor de ondernemenden beschikbaar is gekomen.

Bij de overheidshuishouding hebben de producten geen objectieve marktprijs, er is terzake van geproduceerde beschikbaarheidsnuttigheden geen opbrengstwaarde bepaalbaar. Daardoor vervalt volgens schrijver de mogelijkheid van een zinvolle winstberekening, evenals de zin van een waardevergelijking van de productie der bedrijven met die van de overheid. De calculatie van de kosten levert hier z.i. geen practisch nut op, en kan dus beter achterwege blijven. Het saldo van de overheidshuishouding is dan slechts te beoordelen vanuit het oogpunt van financiering en niet vanuit het oogpunt van waardering.

Wel is de schrijver voorstander van het groeperen van overheidsbegroting en -rekening, in totaal en per functie, volgens zogenaamde „kostencategorieën", ten behoeve van efficientie-controle. Maar dat houdt niet in dat hij een berekening van de afschrijvingen op het overheidsbezit of zelfs het opstellen van een staatsbalans nodig acht. Immers hierdoor wordt z.i. de efficientie van het staatsapparaat niet verhoogd.

B a IV - 2 *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde, Januari 1953*
E 136.322.1: E 334.1

De verbizondering van de uitgaven in de boekhouding van de algemene dienst der gemeenten

D i j k, F. v a n — De kameraalstijl, zoals bij de gemeenten in gebruik, komt steeds dichter bij de dubbele boekhouding wat betreft uitkomsten en techniek ten aanzien van de verbizondering der uitgaven in de tijd. Ten aanzien van de functionele verbizondering der uitgaven opent de huidige regeling wel mogelijkheden, vooral met betrekking tot de hoofdstukken van de begroting. Echter valt niet elk begrotingshoofdstuk samen met een eindfunctie, die de gemeenschap ten behoeve van haar burgers presteert. Vaak is nadere verbizondering nodig, wil men werkelijk een overzicht verkrijgen van de wijze van besteding der inkomsten, gerangschikt naar de door de gemeente aan haar burgers bewezen diensten of geleverde prestaties.

Als methoden om een dergelijke verbizondering op de „eindfuncties" te bereiken, worden besproken de percentageverdeling van de werktijd van elk personeellid over de verschillende functionele taken, het tijdschrijven en het tijdschrijven met evenredige verdeling der indirect-productieve uren.

Een dergelijke verbizondering past feitelijk niet in de kameralistische gemeenteboekhouding. Schrijver meent dan ook, dat men het stelsel der dubbele boekhouding moet gaan toepassen. Dit te meer, omdat zou moeten worden gerekend volgens de vervangingswaardeleer, zodanig dat niet de gedane uitgaven worden geadministreerd maar de offers en de kosten, welke dan moeten worden gesteld niet tegenover de inkomsten maar tegenover de opbrengsten (de verkregen waarden).

B a IV - 2 *a* *Gemeentefinanciën, November/December 1952*
E 136.35: E 334.1

V. LEER VAN DE FINANCIERING

Financieringsnorm, financieringsproject en financieringspraktijk in de moderne tijd

R a v e s t i j n, H. v a n — Financieringsprojecten vloeien voort uit investeringsplannen. Deze investeringsplannen moeten in de moderne tijd snel aanpasbaar zijn aan de veranderde omstandigheden. Het financieringsproject dient dus in hoge mate flexibel te zijn.

Ook de financieringsnormen mogen niet te star zijn, doch moeten „parameters" zijn die variëren met het bedrijfstype en met de in de tijd veranderde omstandigheden. Algemene normen hebben slechts een beperkte waarde. Voor verschillende bedrijfstypen lopen vooral het risico-gehalte der investeringen en de mate van noodzakelijke vrijheid van beweging sterk uiteen, en deze factoren zullen doorslaggevend moeten zijn voor de norm, welke voor de financiering van een bepaalde bedrijfstak kan worden gesteld.

Tegenover de „meest wenselijke" behoefte van de onderneming staan de gegeven mogelijkheden van de kapitaalmarkt op een bepaald moment (in een bepaalde periode). Die mogelijkheden zijn eveneens functies van aanwijsbare oorzaken, welke met de (concrete) tijd veranderen. Financieren is in de practijk steeds het zoeken van een compromis tussen het theoretisch „meest wenselijke" en het practisch en concreet „mogelijke". Dit is in de moderne tijd alleen mogelijk indien een financieringsbudget steunt op eveneens flexibele financieringsnormen en zo mogelijk ook op een „budgettering" van het verloop van de kapitaalmarkt.

De noodzaak tot snelle aanpassing is het grootst bij dynamische bedrijfstakken met grote technisch-economische risico's. Zij gaat bovendien sterker spreken naarmate de omstandigheden zich sneller wijzigen.

De hier in het kort weergegeven gedachtengang wordt uitgewerkt aan de hand van recente gegevens omtrent de situatie op de kapitaalmarkt en bij bepaalde groepen van ondernemingen.

B a V - 2 *De Naamloze Vennootschap, December 1952*
E 341

VI. LEER VAN DE ORGANISATIE

Begrippensamenhang en Terminologie in de Organisatieleer

M e y, P r o f. D r J. L. e n D i e p e n h o r s t, D r A. I. — Het verschijnsel van de verbizondering, dat zich zowel in de maatschappelijke productie als in de individuele bedrijfshuishouding openbaart, heeft voor beide gebieden niet geheel dezelfde inhoud.

De in de organisatie-leer gebezigde terminologie zal met dit feit rekening moeten houden. Tot nu toe heeft zij dit niet of in slechts onvoldoende mate gedaan.

Het is nodig, binnen de bedrijfshuishouding twee soorten van verbizondering te onderscheiden. De organieke verbizondering, die zowel in de maatschappelijke productie als binnen de bedrijfshuishouding optreedt, omvat specialisatie en differentiatie van organen. Wel zijn de organen binnen de bedrijfshuishouding onzelfstandig in die zin dat ze geen contact met een in- en een verkoopmarkt hebben, maar dit verschil is meer gradueel dan essentieel.

Binnen de bedrijfshuishouding is echter ook de personele verbizondering van belang, die fundamenteel verschilt van de verschijnselen in de maatschappelijke structuur. Men heeft hier te doen met een verbizondering op het karakter en het niveau van de arbeid, door in de bedrijfshuishouding samenwerkende personen verricht. De splitsing van leidende en uitvoerende arbeid, de hiërarchering en de functionalisatie zijn alle drie vormen van deze personele verbizondering. Stafvorming daarentegen moet als een vorm van organieke verbizondering worden gezien.

Aan de hand van een voorbeeld wordt de toepassing van de gegeven onderscheidingen verduidelijkt. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een aantal symbolen voor het weergeven van de verbizondering in de organisatieschema's.

B a VI - 2 *Maandblad voor Accountancy en Bedrijfshuishoudkunde, December 1952*
E 641

A program for locating the new plant

A t k i n s, R o b e r t M. — Bij het kiezen van een vestigingsplaats van een nieuw bedrijf wordt tegenwoordig niet alleen rekening gehouden met directe kostenvoordelen, maar ook met sociale factoren, die op de lange duur van belang kunnen zijn, zoals de aanwezigheid van scholen, ontspanningsmogelijkheden, karakter van de bevolking en opbouw daarvan, e.d. Het gevolg hiervan is o.m., dat men eerder denkt aan kleinere plaatsen dan vroeger.

In dit artikel wordt een richtlijn uitgewerkt voor het bestuderen van het vestigingsplaatsprobleem, terwijl ook de vraag aan de orde komt, welke functionarissen het best met deze studie kunnen worden belast. Dit verschilt van bedrijf tot bedrijf, maar er zijn algemene eisen waaraan voldaan moet worden. Dit werk moet de volle aandacht hebben van iemand die geheel op de hoogte is van de bedrijfshuishouding en van de plannen voor haar ontwikkeling, en die bevoegd is, tijdens de studie reeds beslissingen te nemen en namens de leiding op te treden. Nodig is vooral ook dat hij voldoende tijd heeft. Om de plannen diepgaand te doen onderzoeken kan men het best gebruik maken van een conferentie van alle leidende functionarissen waaraan zij door de opstellers ter critisering worden voorgelegd.

B a VI - 8 *Harvard Business Review, November-December 1952*
E 643.3

Kostenbesef en kostenbeheersing

W, v. d. — Dit artikel behelst een verslag van de eerste der Efficiencydagen 1952, waar het onderwerp „Het opwekken van het kostenbesef" werd behandeld. Een zestal praeadviezen werden over dit onderwerp uitgebracht. In sommige ervan lag de nadruk op de prikkel door het geven van direct materieel belang bij lage kosten of goede resultaten. Andere praeadviseurs stelden juist het wekken van belangstelling en het vergroten van de kennis bij het personeel op de voorgrond. Eén praeadvies handelde over het kostenbesef in de commerciële sector, terwijl ook aan het kostenbesef bij overheidspersoneel een afzonderlijke beschouwing was gewijd.

Na een overzicht van de naar voren gekomen gezichtspunten volgde nog een aantal korte voordrachten van functionarissen uit het bedrijfsleven, die waren uitgenodigd om eigen practische ervaringen op dit gebied naar voren te brengen.

B a VI - 13 *Tijdschrift voor Efficiente Bedrijfsorganisatie, December 1952*
E 643.01

Enkele beschouwingen over het Cadeaustelsel

L e y e n d e k k e r. Mr O. — Het cadeaustelsel omvat een reeks handelspractijken, waarbij de gegadigde behalve de bedongen prestatie een geschenk krijgt. Dit kan direct of indirect (d.m.v. bonnen) geschieden; uit goederen, diensten of geld bestaan; van tijdelijke of permanente aard zijn; in de verschillende stadia van de ruil optreden.

Schrijver meent, dat het stelsel minder doelmatige inkomensbesteding in de hand werkt en het gevaar voor inferieure kwaliteit groot is, daar de prijs niet veel hoger mag liggen dan die van de concurrenten. Tevens wordt de detaillist, die het geschenkgoed normaliter verkoopt, bij het cadeaustelsel veelal uitgeschakeld. Bij de Sociaal-Economische Raad is thans een Voorontwerp van Wet op het cadeaustelsel in studie, dat er echter naar streeft de ondernemersvrijheid op dit punt niet geheel te niet te doen.

Tot slot vergelijkt schrijver enige vormen van het cadeaustelsel en geeft aan hoe deze in het voorontwerp geregeld worden.

B a VI - 15 *De Naamloze Vennootschap, Januari 1953*
E 641.252: E 635.341.142

The Executive Neurosis

Mc. M u r r y, R o b e r t N. — De leidende figuren in het moderne grootbedrijf hebben met de kapitein van een schip gemeen, dat hun fouten een bedreiging voor vele anderen zijn, en uiteindelijk voor de gehele gemeenschap. Het kiezen van deze verantwoordelijke personen is moeilijk, maar van zeer groot belang. Maar al te veel komt het voor, dat mensen in topposities worden benoemd, die daartoe de essentiële eigenschappen missen. Zulke figuren worden door angst gekweld, overspannen, krampachtig en gaan dan een bedreiging vormen voor hun omgeving en voor de gehele organisatie waarvan zij deel uitmaken.

Schrijver gaat na, wat in zulke gevallen kan worden gedaan, maar ook, hoe dergelijke verkeerde keuzen kunnen worden voorkomen. Hij stelt richtlijnen op voor het analyseren van leidende functies en voor het kiezen van de personen die ze moeten vervullen.

B a VI - 16 *Harvard Business Review, November-December 1952*
E 641.212.3: E 642.41

Evolutie in het administratieve denken

P l o e g, D r s M. J. v a n d e r — Op het gebied van de bedrijfsadministratie is een belangrijke evolutie gaande. In groeiende mate geraakt het boekhoudkundige element op de achtergrond, terwijl de administratie meer en meer dienstbaar wordt gemaakt aan de economie van de onderneming in zijn onderdelen. De gedachte van de „werkelijke"

kostprijs wordt verlaten en de norm of standaard met taakstellend karakter komt ervoor in de plaats.

De administratie voldoet pas aan de eisen, wanneer zij de leiding in staat stelt te zien, in hoeverre de in de planning gestelde doeleinden zijn bereikt, niet alleen door de gehele onderneming maar door elk bedrijfsonderdeel. In verreweg de meeste ondernemingen hapert echter nog veel aan de organisatorische structuur en procedures, en deze onvolkomenheden moeten verdwijnen wil een goede werking der administratie mogelijk zijn. Studie van het vak „organisatie" en van de organisatie waarin men werkt, is voor elke administrateur onmisbaar. Zij stelt pas in staat, de administratie op juiste wijze aan te passen aan de organisatie. Belangrijk is ook de positie welke de administrateur in het geheel inneemt; in Amerika wordt die positie veel hoger aangeslagen dan tot nu toe in Nederland. De Amerikaanse zienswijze lijkt juister. Immers de administrateur dient voldoende gezag te hebben om op hoog niveau de nodige organisatorische problemen te behandelen, opdat de administratie werkelijk kan dienen ter ondersteuning van de leiding.

B a VI - 23 *Maandblad voor Bedrijfsadministratie, Januari 1953*
E 74

VII. LEER VAN DE ARBEIDSVOORWAARDEN

Evaluating Personnel Administration

Saltonstall, Robert. — Dit artikel is de neerslag van researchwerk met betrekking tot de wijze waarop in verschillende bedrijven verslag aan de directie wordt uitgebracht omtrent het personeelbeheer en de resultaten door de personeelafdeling bereikt. Dat het op de hoogte zijn hiervan voor de leiding van elk bedrijf van veel belang is, ligt voor de hand: een van de beginselen der moderne bedrijfsleiding is immers, dat de productiviteit in sterke mate afhangt van juiste menselijke verhoudingen; de leiding wil dus graag volgen, wat gedaan is om die verhoudingen te verbeteren en welke resultaten met die maatregelen zijn bereikt.

Men kan vanuit verschillende gezichtshoeken te werk gaan bij het opstellen van periodieke overzichten op dit gebied. Bijna elk bedrijf bleek zijn eigen standpunt ten deze te hebben. Schrijver meent, dat de werkwijzen van bijna alle geënquëteerde bedrijven aanvulling behoeven, daar zij geen van alle volledig zijn in de verstrekte gegevens. In het ene bedrijf wordt alles in aantallen en hoeveelheden gegeven, het andere tracht te bewijzen dat de personeelafdeling „zijn geld opbrengt" door kosten en „opbrengsten" in geld weer te geven. In een toenemend aantal bedrijven onderzoekt men de houding en de tevredenheid der werknemers, o.m. door middel van vragenlijsten. Weer andere ondervragen het toezichthoudend personeel, of trachten het effect van bepaalde genomen maatregelen (b.v. invoering van prestatieloon) op de productiviteit statistisch aan te tonen.

Daar algemeen wordt uitgegaan van het beginsel dat personeelbeheer het werk van de „lijn"-functionarissen is, en dat de personeelafdeling een adviserende en helpende „staf"-afdeling dient te zijn, heeft een overzicht van de uitwerking der genomen maatregelen per uitvoeringsafdeling ook veel waarde.

Voor elk bedrijf dient de juiste combinatie van gegevens met zorg te worden gekozen.

B a VII - 1 *Harvard Business Review, November-December 1952*
E 641.210

Making the Most of Incentives

Carroll, Phil. — In dit artikel wordt de prestatiebeloning in de ruimst mogelijke zin aangeprezen als een „recept voor alle ziekten" in de bedrijfshuishouding. Niet alleen voor het bereiken van een zo hoog mogelijke productie per man, maar ook voor de efficiencybewaking, de voorcalculatie, de vermindering van „overhead cost", en allerlei andere doeleinden wordt vooral het vaststellen van standaardtijden dat met prestatiebeloning samengaat, van het grootste belang geacht. Ook „indirecte" werkers moet volgens de schrijver een prestatiebeloning ontvangen. Groepsaccoorden e.d. acht hij ondoelmatig, omdat hierbij de individuele prestaties niet blijken.

Verder vestigt hij nog de aandacht op de opleiding van leidende arbeidskrachten en op „ideeënbussen" als middelen om de organisatie van de bedrijfshuishouding te verbeteren.

B a VII - 3 *The Time Study Engineer, September 1952*
E 641.215.2